

Kriget i Ukraina – bakgrund

Det kan vara lämpligt att titta tillbaka och kortfattat rekapitulera hur kriget har växt fram. Därför har vi sammanställt följande, som baseras på en text som publicerades i *Aftonbladet* 12/2 2022, dvs nära 2 veckor *innan* storkriget började. Den har kompletterats med noter och lästips.¹

Varför är det krig i Ukraina?

2014 annekterade Ryssland den ukrainska halvön Krim och gick in med styrkor i östra Ukraina. Sedan dess har delar av ukrainska Donetsk och Luhansk kontrollerats av ryskstödda separatister med nära ekonomiska och militära band till Moskva. Putin har argumenterat för att Ryssland behövde försvara de här områdena mot ukrainska angrepp, som han hävdar blivit allt värre de senaste åren.

Varför invaderade Ryssland Ukraina?

Putin vill stoppa Natos expansion österut och försäkra sig om att Ukraina blir kvar inom den ryska intressesfären. Han har krävt löften om att varken Ukraina eller andra länder, som Sverige, ska ansluta sig till Nato. Han vill också att USA och Nato drar tillbaka vapensystem från flera östeuropeiska länder, som han anser utgör hot mot Ryssland.²

Kriget i Ukraina – bakgrunden i nio steg

1. Ukraina skakades vintern 2013–2014 av växande protester mot att den dåvarande starkt Rysslandsvänlige presidenten Viktor Janukovyjtj vägrade skriva under ett samarbetsavtal med EU.³
2. Presidentens våldsamma försök att kväsa demonstrationerna väckte stor upprördhet och ledde till att han flydde till Ryssland i februari 2014. Hela makteliten byttes ut och en ny regering, utsedd av protestaktivister, tillsattes.⁴ Att den västvänliga oppositionen tog makten vållade i sin tur vrede på ryskt dominerade Krim.
3. Ryssland utnyttjade detta till att regissera en revolt och ta kontroll över halvön med soldater i märkta uniformer. Denna ockupation övergick snart till olaglig annektering. Dessförinnan hölls en kuppattad folkomröstning, där en majoritet av invånarna påstods vilja tillhöra Ryssland i stället för Ukraina. Folkomröstningen erkändes varken av Ukraina eller väst.⁵
4. För första gången sedan andra världskriget hade därmed en europeisk stat erövrat en del av ett annat land. Omvärldens reaktioner var starka: Ryssland anklagades för brott mot folkrätten och flera internationella avtal.

¹ Originaltext här: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/IVmoXy/liverapportering-spanda-laget-krig-ukraina>

² Detta handlar inte om den aktuella invasionen, som började 24/2, utan om den i östra Ukraina som började 2014.

³ Det demonstrerades dagligen från 21 november (detta brukar kallas Euromajdan). I februari upptrappades oroligheterna. I Kiev skedde våldsamma gatukravaller och sammandrabbningar med kravallpolisen, skottlossning med över 100 döda, både poliser och demonstranter. Parlamentet drev då igenom att polisen skulle bort från gatorna, oppositionella fångar frigges. En överenskommelse slöts mellan parlamentet och Janukovitj, där den sistnämnde gick med på att återinföra den konstitution som han avskaffat 2010. Men Janukovitj flydde i stället till Ryssland, varvid man beslöt att avsätta honom. Janukovyjtj dömdes senare i sin frånvaro (i januari 2019) till 13 års fängelse för högförräderi. För mer detaljer, se https://sv.wikipedia.org/wiki/Viktor_Janukovyjtj

⁴ I den nya regeringen (bildad 27/2) blev en representant för högerextrema partiet Svoboda försvarsminister, amiralen Ihor Tenyukh. Han utsattes dock för mycken kritik och avgick redan 25 mars. I samma vecka avsattes han som amiral.

⁵ Det är dock inte osannolikt att den ryskspråkiga majoriteten verkligen önskade det.

5. Snart ägde ett liknande förlopp rum i det ryskdominerade Donbassområdet i östra Ukraina. Myndighetsbyggnader i städer i länen Donetsk, Luhansk och Charkiv ockuperades av beväpnade män med stöd från ryska styrkor. Charkiv lyckades Ukraina behålla kontrollen över, men i Donetsk och Luhansk arrangerade separatister ”folkomröstningar” om självständighet från Ukraina.
6. Delar av de två länen fungerar i dag som utbrytarrepubliker, med nära koppling till Ryssland. Vid frontlinjen sker regelbundet sammanstötningar mellan ryskstödd lokal milis och den ukrainska armén. Ryssland har stadigt förnekat inblandning i Donetsk och Luhansk och anser sig ha full rätt till Krim, med hänvisning till folkomröstningen. EU och USA ser dock inte halvön som rysk och har kontrat med ekonomiska sanktioner mot ett stort antal ryska och ukrainska politiker, militärer och företag. I slutet av 2021 hade över 13 000 människor dödats i konflikten, däribland tusentals civila.
7. I november 2021 började Ryssland samla stora trupper utmed den ukrainska gränsen. USA varnade för att en rysk invasion var förestående, men Ryssland förnekade.
8. Måndagen den 21 februari erkände Vladimir Putin de ukrainska områdena Luhansk och Donetsk som självständiga och skickade vad han kallade för fredsbevarande styrkor dit.
9. Torsdagen den 24 februari inledde ryska styrkor ett större angrepp mot Ukraina.⁶

⁶ Ett argument som Moskva fört fram för att motivera sin ”specialoperation”, och som proryska media tagit fasta på, är att den ukrainska sidan hade planerat en storoffensiv för att återta separatistområdena. Några bevis (förutom hänvisningar till opublicerade dokument) finns ej. Däremot vet vi att ryska sidorna i åtminstone ett halvår innan börjat dra samman stora styrkor inte bara i öst, utan också norr om Ukraina (och senare även i Belarus norr om Kiev). Anfallet mot Ukraina 24 februari skedde också från alla dessa områden (se kartan).

Lästips

För att ge lite mer kött på benen, särskilt när det gäller olika tolkningar av det som skedde under åren 2014-15, följer här några tips på artiklar och artikelsamlingar. Länkar till andra texter finns i artiklarna.

Alexander Buzgalin: [Maidan 2013: ett motstånd vars dialektik har många dimensioner](#) (januari 2014)

[Svensk vänsterpress om Ukraina – 21 mars 2014](#) (15-21 mars 2014)

Barry Sheppard: [Några kommentarer till debatten om Ukraina](#) (juli 2014)

[Vänsterpress om Ukraina – februari 2015](#)

Francis Jorissen: [Ny president i Ukraina – från Porosjenko till Zelenskij](#) (april 2019)

Se även intervjun (från 2022) med ukrainske socialisten Volodomyr Isjtjenko i [New Left Review om kriget i Ukraina](#).

Vid sidan av stridigheterna och motsättningarna i Ukraina fördes det i Sverige en desinformationskampanj kring Ukraina-frågan. Drivande i denna kampanj var en viss Egor Putilov, med tidningen *Arbetaren* som plattform (det visade sig senare att han var högerextremist). Se:

[Vänsterpress om Putilov-skandalen – september 2016](#).

[Vänsterpress om Putilov-skandalen – mitten av september 2016](#).